

Gutierrez, can. q. q. lib. II, cap. vi, n. 43. Molina, de I. et I. Tract. III, disp. 72, n. 5. Ratio est, quia licet tale homicidium non sit injustum directe ex ratione defensionis, est tamen injustum indirecte, et in causa, ac propterea irregularitati subjectum, sicut homicidium casuale illicitum in causa per dicenda infra.

154. *Etiam ille ab irregularitate immunis est, qui pro necessaria defensione vitæ, vel membrorum proximi innocentis, occidit injustum invasorem.* — Resp. II. Sicut qui ob propriæ, ita etiam, qui ob alterius innocentis vitæ, et membrorum necessariam defensionem servato moderamine inculpatæ tutelæ occidit injustum aggressorem, ab irregularitate immunis est. Covarruvias, in cit. Clement. un. h. t. p. 3, § un. n. 5. Barbosa, in eadem n. 19. Clarus, *γ. Homicidium*, n. 27 et 28. Suarez, *de Censuris*, disp. 46, sect. 3, n. 2 et 3. Garcias, *de Beneficiis*, p. 7, c. 11, n. 53, in fine. Pirhing, h. t. n. 81, contra Sylvestrum, Abbatem, et alios. Ratio est, quia homicidium licitum non inducit irregularitatem, nisi ex defectu lenitatis et mansuetudinis; atque hic non intervenit in homicidio, quod committitur in defendendo innocentem proximum contra injustum aggressorem, cum non sit voluntarium, sed necessarium, utpote ex charitate, ac subinde etiam ex justitia debitum; ergo.

155. *Solvuntur objectiones.* — Dices: Etiam iudex, et reliqui ministri justitiæ necessario, utpote juxta præscriptum legis, et ex debito justitiæ occidunt malefactorem, et tamen defectum lenitatis, ac mansuetudinis Christi habere indeque irregulares esse censentur. Ergo etiam a defectu lenitatis, consequenter ad irregularitatem non excusatur, qui pro defensione proximi, alium necessario occidit. Respondetur negando paritatem inter hunc, et iudices, aliosque ministros justitiæ; quia licet hi, postquam officium, quo funguntur, assumpserunt, necessario occidant, tamen homicidium eorum dicitur adhuc voluntarium in causa, consequenter defectui lenitatis subjectum, quia tale officium sponte, et voluntarie, vel saltem non ita coacte susceperunt, ut sine peccato mortali pro necessaria defensione innocentis moraliter ita necessario committitur, ut, qui sine suo periculo, et gravi incommodo defendere potest sine peccato declinare non valeat; consequenter ab omni defectu lenitatis immunis merito censeatur.

156. Urgebis Clem. un. h. t. illi tantum homicidæ ab irregularitate excusantur, qui pro necessaria defensione propriæ vitæ injustum aggressorem occidunt, ibi: Qui mortem aliter vitare non valens occidit, etc. Resp. Per hunc textum non excludi defensionem vitæ alterius, eo quod Papa ibid. non condat jus novum, sed præcise declarat antiquum circa casum sæpius occurrentem, reliquos casus relinquens prudenti opinioni doctorum. Avila, *de Censuris*, disp. 5, sect. 3, dub. 5.

157. *Qui pro necessaria defensione rerum temporalium etiam licite occidit, juxta communem doctorum irregularis est.* — Quæritur V. An irregularitatem contrahat, qui servato moderamine inculpatæ tutelæ occidit proximum pro defensione honorum temporalium? R. Quamvis plures graves doctores, ut Navarrus, *Manu.*, cap. xvii, n. 123. Sylvest., *γ. Homicidium*, 2, q. 16, n. 11. Abbas, in c. 2, h. t. n. 2, et ibi Glossa communiter recepta (quam tanquam probabilior in hoc etiam secuti sumus in *Theologia nostra moralis*, tract. XIII, dist. 3, q. 4, a n. 65. Tum ob fundamenta ibid. allegata, tum ob jura, et rationes infra a n. 159, allegandas) velint, quod, etsi subinde liceat servato moderamine inculpatæ tutelæ pro conservandis magni momenti rebus temporalibus injustum invasorem occidere, tamen ita occidens semper irregularis sit per rationes, et jura infra a n. 159, adducenda. Nihilominus:

158. *Contrarium tamen etiam probabile, et in praxi tutum videtur.* — Resp. II. Probabilis quoque, et in praxi tuta videtur sententia dicens, quodcumque quis licite occidit proximum pro defensione honorum temporalium juxta dicta num. 138, ab irregularitate immunis est. Ita doctores supra num. 138, citati, cum quibus etiam sentit Barbosa, in Clem. un. h. t. n. 20, et in c. 2, h. t. n. 4. Pirhing, h. t. n. 86. Sotus, lib. V, *de Justit.* q. 1, art. 8, Sayrus, lib. VI, cap. xvii, n. 22, et alii. Ratio conclusionis est, quia taliter occidens, nec ex delicto, nec ex defectu lenitatis est irregularis. Non ex delicto, quia ut supponitur ex dictis, et fatentur plures hujus conclusionis adversarii, tale homicidium est licitum; nec ex defectu lenitatis, tum quia defectus lenitatis in illis duntaxat esse censetur, qui ex auctoritate publica, non qui privata licite occidunt. Palao, *de Censur.* disp. 6, p. 15, § 8, n. 7. Tum quia tale homicidium non omnino volunta-

rium, ac per se intentum est; cum sola rerum defensio principaliter intendatur, cædes vero per accidens sequi censeatur, quippe ad quam occisor moraliter cogitur pro rebus suis tuendis, ut proin non tam occisio voluntaria, quam necessaria defensio sit; ubi autem ita necessario, et non sponte homicidium privata auctoritate committitur, defectus lenitatis, et omnis pœna canonica abesse censetur, prout jam dictum est supra, ac etiam desumitur ex can. *Quia te*, 28, dist. 50, ubi ad casum, quo episcopus pro tuenda sua libertate (non vita) aliquos occidit, respondet Papa: Sed quoniam non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonice nullo modo judicaris.

159. *Proponuntur et solvuntur plures objectiones ex jure et ratione contra hanc secundam doctrinam.* — Contra hanc conclusionem objiciunt adversarii varios juris textus, et imprimis quidem Clem. un. h. t. ubi ille duntaxat ab irregularitate immunis declaratur, qui ob defensionem vitæ occidit.

160. Secundo c. 2, h. t. ubi ab irregularitate excusatur, qui se, suaque defendit; ergo qui non se, seu propriam personam, et vitam, sed sua tantum occidendo defendit, irregularis est.

161. Tertio c. *Perfodiens*, eod. ubi habetur furem nocturnum, non item diurnum (nisi telo se defendat) impune occidi posse; quia de die constare potest, furem præcise ad furandum, non ad occidendum venisse; quibus verbis satis indicatur, pro sola defendenda vita, non item pro rebus licite occidi posse.

162. Quarto, c. *Suscipimus*, 10, h. t. ubi latronem furantem occidens irregularis declaratur, addita ratione contra conclusionem militante. Quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, et rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis viliibus, et transitoriis tam acriter in illos exarscere, etc. Constat eos contra mansuetudinem ecclesiasticam interemptos.

163. Quinto, c. *Significasti*, 18, h. t. Ubi clericus latronem pro defensione rerum Ecclesie percussit irregularis pronuntiatur, si vultus fuit lethalis.

164. Addunt insuper rationem conclusioni nostræ adversam, videlicet; quia exigente lege, et ordine charitatis vita proximi preferenda est rebus nostris temporalibus, adeo, ut etsi subinde sine delicto, nunquam tamen sine defectu lenitatis propter has con-

servandas injustus aggressor occidi valeat.

165. Verum nec textus allegati, nec ratio addita efficaciter militare videntur contra conclusionem nostram num. 138, positam, uti ex singulorum solutione patebit. Nam ad primum respondetur, exinde quod Clementina solum excipiat occisionem alterius ob defensionem propriæ vitæ, non sequitur, occidentes pro necessaria honorum defensione irregulares esse; uti patet ex dictis num. 154. Quibus accedit, quod hoc argumentum probaret nimium, videlicet, etiam illum esse irregularem, qui ad evitandam mutilationem alium occidit, vel servato moderamine inculpatæ tutelæ occidit ebrium aggressorem.

166. Ad secundum respondetur, dictionem et in c. *interfecisti* b. t. sumi pro dictione vel, ita ut sensus sit, qui ut se, vel sua defendat, occidit aggressorem, ab irregularitate immunis est; quia alias, qui se tantummodo, seu propriam personam atque vitam, et non simul bona occidendo defenderet, irregularis esset. Prout non raro in jure dicitio et pro vel, et copulativa pro disjunctivis, si materia exigat, accipiuntur, arg. c. *verum*, 15, *de Jurejur.*, l. *Sæpe* 53, ff. *de Verb. signif.*, ibi: Sæpe ita comparatum est, ut conjuncta pro disjunctis accipiantur, disjuncta pro conjunctis.

167. *Fur tam diurnus, quam nocturnus servato moderamine inculpatæ tutelæ pro conservandis rebus temporalibus magni momenti occidi potest. Explicantur jura, quæ contrarium velle videntur. Teli nomine, quid intelligatur?* — Ad tertium respondetur, c. *Perfodiens*, h. t. plus pro, quam contra conclusionem militare, hoc ipso enim, quod concedat, furem etiam diurnum occidi posse, si telo se defendat, seu efficaciter resistat, ne a furandis rebus impediatur, manifeste concedit, pro conservandis rebus suis occidi posse furem, si aliter conservari nequeant; cur autem Papa ibidem allegando leges faciat distinctionem inter furem nocturnum et diurnum, illumque non item istum absolute et indistincte occidere permittat, ratio est, quia regulariter loquendo, seu nocturnus sine periculo arceri a furto nequit, nisi occidatur; cum non videatur, nec sciatur, qualiter instructus veniat: adeoque præsumptio est pro occidente, quod servato moderamine inculpatæ tutelæ pro conservatione rerum suarum occiderit. E contra vero diurnus fur, cum regulariter loquendo facile videri et

cognosci valeat, ac sine occisione a furto impediri, resque conservari, aut recuperari valeant, interficiens illum non præsumitur, sed probari debet, se aliter furum impedire non potuisse; quod sufficienter præstatur, si probatur, aut alias constat, furem telo, id est, quocunque armorum genere, vel defensionis instrumento (nam ut bene advertit Glossa in cit. 6. *Perfodiens* h. t. §. *Telo*. Telorum nomine etiam lapides et fustes intelligi, l. *Si pignores*, §. *Furem*, ff. *de Fur. ferrum*; item et omnes quod arcu, vel manu mittitur, §. *Item. Lex Cornelia*. Instit. *de Public. Judic.*) se, ne a furto impediatur defendat: Quamvis in foro interno securus sit, si vere absque occisione res suas magni momenti conservare non potuit, etsi pro foro externo id probare non valeat.

168. Ad quartum respondetur, clericum illum in c. *Suscepimus*, h. t. irregularem fuisse declaratum, ob non servatum moderamen inculpatæ tutelæ, uti colligitur ex §. *Exardescere*, et reliquo textu, quo constat, quod monachus ille occiderit latrones in custodia detentos, postquam res furtivæ jam fuere recuperatæ, et sine ullo periculo alio transferri, et conservari potuissent, antequam latrones solverentur, uti cum aliis bene advertit Covarruvias, loc. cit.

169. Ad quintum respondetur, etiam illum clericum in cit. c. *Significasti*, expresse excessisse moderamen inculpatæ tutelæ, uti patet tum ex fine hujus c., tum ex eo, quod clamando, et implorando aliorum auxilium furtum impedire, et res Ecclesiæ servare potuisset, cum parochiani statim adfuerint, et succurrerint.

170. Ad argumentum ex ratione desumptum respondetur, ex lege et ordine charitatis tunc solummodo nos teneri præferre vitam proximi bonis nostris temporalibus, quando proximus versatur in extrema, et quasi extrema necessitate; minime vero quando proximus absque tali necessitate res nostras libere et malitiose auferre attentat. Nam si in tali casu vim vi repellere, et ubi opus est, pro conservandis rebus nostris, servato moderamine inculpatæ tutelæ, injustum aggressorem occidere non liceret, turibus et latronibus ampla præberetur ansa et occasio, quemlibet invadendi et rebus suis spoliandi, prout supra jam dictum est.

171. *Defectus lenitatis ex homicidio, quod publica, non item quod privata auctoritate fit, committitur.* — Ex quibus omnibus patet,

nec canones, nec rationem adversari conclusioni nostræ, num. 158, positæ. Quæ etiam confirmatur ex doctrina adversariorum fautorum, eum, qui servato moderamine inculpatæ tutelæ pro defensione honorum temporalium occidit iniquum aggressorem; nullum quidem peccatum, tamen defectum lenitatis committere, indeque irregularitatem incurrere. Nam contra est, quod secundum graves doctores homicidia privata non nisi ex delicto irregularitatem inducant, cum lenitatis defectus solis illis, qui auctoritate publica, iudices nempe, et ministri justitiæ, ac milites occidunt, imputetur; consequenter, si occidens iniquum aggressorem rerum nec peccat, et ex delicto irregularis non sit, multo minus ex defectu lenitatis talis evadet; prout post Covarruviam, in cit. Clem., *un. h. t.*, p. 3, §. un., n. 5, et communem aliorum bene advertit Castro Palao, *de Censur.*, disp. 6, pun. 15, n. 9, tradens universalem. Quicumque privata auctoritate licite occidit, irregularis non est.

172. *Sicut pro necessaria propriarum, sic etiam pro defensione alienarum rerum, absque culpa, et irregularitatis nota licet occidere injustum invasorem.* — Resp. III. Sicut juxta dicta supra servato moderamine inculpatæ tutelæ licitum est non tantum pro defendendis propriis, sed etiam alienis rebus occidere iniquum aggressorem; sic etiam ab irregularitate immunis est, tam qui proximi, quam si suas res defendit, ut bene docent doctores citati, ob rationes ibidem allegatas. Quibus accedit regula universalis n. præced. posita.

173. *Non tantum laici, sed etiam clerici a culpa et pœna irregularitatis immunes sunt, si servato moderamine inculpatæ tutelæ pro defensione vitæ, membrorum, rerum propriarum, vel alienarum occidunt injustum invasorem.* — Et procedunt hactenus dicta non tantum de laicis, sed etiam clericis iniquum aggressorem vitæ, vel membrorum, vel rerum sive suarum, sive proximi servato moderamine inculpatæ tutelæ occidentibus, ita ut ab irregularitate et omni alia pœna immunes sint, ut cum aliis bene advertit Pirhing h. t. num. 91, patet ex c. *Olim*, 12, *de Restit. spoliat.*, et ex c. *Dilecto*, 5. *Sentent. Excomm.* in 6, necnon ex responsione ad canones a num. 159, allegatos, ex quibus quidam doctores contrarium probare conantur. Accedit, quod vim vi repellere jus naturæ concedat, consequenter etiam clericis competat.

174. *Homicidium non necessaria defensione famæ et honoris commissum an inducat irregularitatem?* — Resp. IV. Quicumque in casu aliquo pro necessaria defensione famæ et honoris licite occidit invasorem, in eodem immunis erit ab irregularitate. Patet conclusio a pari, vel a majori ad minus, ex dictis a num. 158 et seqq. An autem, et quando liceat pro defensione famæ et honoris occidere, vide dicta n. 143 et 144, ubi colliges, quod, sicut ordinarie loquendo illicitum, ita etiam ordinarie loquendo irregularitati subjectum sit homicidium pro prætextata defensione famæ et honoris commissum, si excipias casum, de quo supra n. 150.

§ V.

DE HOMICIDIO CASUALI; ET IRREGULARITATE INDE PROVENIENTE: ALIISQUE PŒNIS ILLIUS.

175. *Homicidium casuale, quid et quotuplex?* — Quid et quotuplex sit homicidium casuale; patet ex dictis supra num. 4 et 15. Hic solum prænotandum, homicidium casuale contingere, indeque irregularitatem consurgere posse tam ex opere licito, quam illicito. Hinc pro majori claritate distinctas instituemus de his quæstiones.

176. *Ex homicidio mere casuali, ex opere licito secuto, nulla incurritur irregularitas, nec alia juris pœna.* — Quæritur I. An et quando homicidium casuale ex opere, vel actione licita secutum inducat irregularitatem, vel alias juris pœnas? Resp. I. Ex homicidio mere casuali, quod ex opere licito absque ulla culpa, et dolo committitur, et ad quod evitandum debita diligentia fuit adhibita, ita ut mere casualiter, et fortuito contingat, nulla inducitur irregularitas, nullaque alia contrahitur pœna sive canonica, sive civilis. Communis et certa, arg. l. *item Mela*, 9, §. 4, l. *Si putator*, in fine, ff. *ad Leg. Aquil.*, l. I et l. *Eum qui*, 5. C. *ad Leg. Cornel. de Sicar.* Quibus consonat Constit. Carolin., art. 146. Et extant pro hac conclusione varii expressi canones, uti c. *Lator*, 9, c. *Dilectus*, 13, c. *Ex litteris*, 14, c. *Ex litteris*, 15, c. *Significasti*, 16, c. *Exhibita*, 22, c. *Joannes*, 23, c. *Quiam*. h. t. 24. Ubi ad varios hujusmodi casus, in quibus ex opere licito absque omni culpa homicidium casuale contigisse, et exinde nullam irregularitatem contractam esse narratur.

177. *Adducuntur pro praxi varii casus.* —

Uti si v. g. quis debita cautela adhibita ex charitate, aut officio levet ægrotum, et is per hoc extinguitur vel si quis ex præscripto medici præbeat pharmacum, quod ei mortem affert: vel etiam si quis non clericus (aliud est de clerico juxta dicenda infra num. 200) alicui præbet medicinam aliis satis salubrem, et experientia comprobata, quæ sumentem necat: vel si duo, aut plures, loco et tempore debito, pila, conis, jaculatione, aut alio honesto lusu se distrahunt, et unus eorum fortuito percussitur, aut trajicitur: vel si, dum quis campanam pulsat, pistillum decidens prætereuntem interficit: vel si quis equitat, et equum forsitan terrefactum, indeque ferocem effectum cohibere non valens, prætereuntem equo conculcat, et occidit: vel si quis ab alto trabem, vel lapidem projiciens prætereuntem enecat, postquam prius prospexit, et neminem vidit, aut prius satis clamavit, ut inferius existentes sibi caverent, etc. Per jura allegata.

178. *Assignatur ratio.* — Ratio est, tum quia tale mere casuale homicidium nec directe, nec indirecte est voluntarium, consequenter penitus non imputandum; unde bene dicit Papa c. *Dilectus* 13, h. t. in fine: Cum Capellanus (qui equum cohibere non valens, occidit mulierem) nec voluntate, nec actu homicidium perpetravit, nec dedit operam illicitæ rei, non impediatis, quominus divina possit officia celebrare.

179. *Furiosus quoque amens, et infans occidens aliquem ab irregularitate immunis est.* — Pariter si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex his irregularitatem incurret; Clem. *un. h. t.* Ratio est, quia hi omnes ratione, ac propterea etiam culpa carent in suis actionibus; consequenter ab omni irregularitate immunes sunt.

180. *Quid de ebrio sentiendum. Remissive.* — Num autem ebrius quoque utpote usu rationis pariter carens ab irregularitate liber sit, si tempore ebriatis aliquem occidat, dicitur infra n. 205.

181. *Homicidium casuale ex opere licito qui committit, irregularis est, si ex culpa gravi omittit debitam diligentiam cavendi mortem, aut mutilationem.* — Resp. II. Homicidium casuale ex opere licito secutum irregularitatem, et alias saltem extraordinarias juris pœnas inducit, si tale opus exercens negligentiam, et culpam latam theologicam com-